

EFOP-5.2.5-18-2018-00008

Társadalmi innovációk – Új módszerek kidolgozása Élethosszig tartó tanulás a Neumann-galaxisban hátrányos helyzetből is

Család- és Közösség Fejlesztő Intézet létrehozásának koncepciója

Bevezetés

Az EFOP 5.2.5 pályázat célkitűzései közé tartozik a társadalmi innováció erősítése, ezen belül a társadalmi együttműködés növelése. Az új együttműködési formák kidolgozásában a felsőoktatási intézmények a mintaadó szervezetek lehetnek.

A „Fokozatváltás a felsőoktatásban” középtávú szakpolitikai stratégia célként jelöli meg a felsőoktatási intézmények harmadik missziós tevékenységének keretében az intézmények aktivitásának növelését a társadalmi kihívások kezelésében és a társadalmi innováció terjesztése területén.

A stratégia részeként új megoldásokkal kell gazdagodjon a felsőoktatás a társadalmi felelősségvállalás és mobilizáció elősegítésének területén:

- 1) segíteni kell, hogy az aktuális társadalmi problémák kezelése a legfrissebb tudományos eredmények figyelembe vételével, a helyzetre adaptált módszerekkel történjen, amelyhez jelentős módszertani fejlesztések szükségesek
- 2) segíteni kell, hogy kidolgozásra kerüljenek olyan innovációs módszerek, amelyek a megoldásra váró problémákra keresik a felsőoktatási rendszerek logikájába illeszthető új válaszokat

A projekt keretében kidolgozásra kerülő társadalmi innovációnak a következő területekre koncentrálni:

- a tudomány és társadalom közötti párbeszéd erősítése abból a célból, hogy a tudományos eredményeket a társadalom széles rétegei (beleértve a hátrányos helyzetű csoportokat is) hasznosítani tudják
- helyi közösségek, helyi társadalmi csoportok jelenleg alacsony szintű együttműködéseinek és adaptációs készségeinek fejlesztése
- társadalmi felzárkózási célú programok, vagy területi együttműködési modellek kialakítása.

A projekt fókusza a népesedési krízis megállítása a felsőoktatás eszközeivel

Napjaink népesedési mutatói cselekvésre hívó felkiáltó jelek mindenki számára. Reális feltételezések szerint a jelenlegi termékenységi szint folytatódása vagy csökkenése az országot hosszabb távon egyre meredekebb demográfiai lejtőre viszi.

A folyamat tudományos feldolgozásával és a megoldás felé vezető utak kialakításával a felsőoktatásnak is szembe kell nézni, hogy a legújabb kutatások eredményeit „a társadalom széles rétegei (beleértve a hátrányos helyzetű csoportokat is) hasznosítani tudják”.

Ennek a problémának a komplex megértéséhez és a megoldások felé vezető utak kialakításához intézményes keretekre van szükség. **A pályázat forrásai segítségével elindult egy ilyen „Család és Közösség Kutató-Fejlesztő Intézet kialakításának előkészítése, amely képes lehet kidolgozni, megszervezni, fölépíteni, koordinálni egy nemzeti népesedési stratégiát, és vezető szerepet tud betölteni annak végrehajtásában is.**

A házasság, a család már elveszíteni látszik eredeti funkcióját, dominanciáját a magyar társadalomban, és csak töredékesen képes betölteni társadalmi küldetését. Az élet továbbörökítése, a kor kihívásainak megfelelően, a párkapcsolat, a házasság és a család támogatásán keresztül valósulhat meg. A folyamatok feltárását, a családok társadalmi, szervezeti, közösségi és **önvédelmi rendszerének újraépítését és fejlesztését tartjuk az egyik elsődleges feladatnak.**

Az Intézet létrehozásának konkrét célja a család-, és közösségkutatás (fejlesztés) tudományos bázisának megteremtése, ahol kutatás, módszertani fejlesztés és a jó gyakorlatok országos terjesztése folyhat. Nagyon fontos, hogy ez a központ ne egy hagyományos, csak kutatással foglalkozó központ legyen, hanem nyisson a más szektorok felé. Egy olyan központról lenne szó, amely a működését tekintve teljesen újszerű lenne a magyar tudományos palettán.

Kutatási területeket három szintre, három lépték alapján határoztuk meg, Fontosnak tartjuk, hogy azok a kutatások, amelyek ebben a központban elindulnak, egyszerre vegyék figyelembe a nemzetközi trendeket, a hazai trendeket, a család és a közösség szintjét, illetve az egyén felelősségét. Ha ezeket elválasztjuk egymástól, akkor csak féleredményeket kapunk.

Egy nemzeti, egyrészt országos, másrészt pedig az egész magyar nemzetre kiterjedő demográfiai programot próbálunk összeállítani a gyermekvállalás ösztönzése céljából, akkor figyelembe kell vennünk ezeket a regionális különbségeket, ami egyrészt nyilvánvalóan a városi és a vidéki demográfiai viselkedésben megfigyelhető különbségek jellemzik, de ugyanakkor magán a Kárpát-medencén belül is hagyományosan eltérő modellek lehetségesek.

A sokféle tudományterületet magába integráló, jelentős szellemi és szervezeti kapacitással rendelkező csapatra van szükség, amely kutatja, fejleszti és megvalósulni segíti a kialakításra kerülő komplex programokat. Erre a legalkalmasabb tudományos és oktató szervezet ma Magyarországon az ELTE.

Megfelelő támogatás esetén, a meglévő komplex és interdiszciplináris kutatási előzményekre és szellemi kapacitásra építve, az egyetem belátható időn belül jelentős eredményeket tud felmutatni.

A családkutatások során szükség van

- a család társadalmi szerepének újbóli tisztázására,
- a történeti előzmények,
- a nemzetközi jó gyakorlatok feltárására,
- a családok és közösségek egymást támogató működési formáinak bemutatására,
- a hiányzó elemek azonosítására,
- a családi életre nevelés új tanterveink, tartalmaink és képzési formáinak kidolgozására a bölcsődétől a felnőttképzésig,
- a családi életre nevelés hatékony szervezeti formáinak és módszereinek azonosítására életkorok, társadalmi rétegek, területi megoszlás szerint stb.

Az egészségügy, az oktatás, a gazdaság, a település-, és közösségfejlesztés, a kultúrák és társadalmi csoportok, nemzetiségek együttélésének szempontjai ugyanúgy nélkülözhetetlenek, mint a demográfia, a kapcsolat-lélektan és a kommunikáció elmélet, a családtudományok, (szociálpszichológia, szociológia, stb.), az agykutatások, a genetika megközelítései.

A kutatási-fejlesztési folyamatoknak reflektálni kell a terjedőben lévő nemzetközi családellenes megközelítésekre is (pl. gender ideológia, DINKI kultúra „double income- no kids”; a család eredeti felállásától és funkciójától eltérő együttélési formák szentesítése, stb.), hogy vitaképes tudományos tételekkel vegye fel a küzdelmet az „alternatívnak” beállított értékrenddel.

Az Intézmény egyik feladata a szakértői erőforrásoknak egy új módszertani kultúrában, az intenzív műhelymunkában való kreatív egyesítése lehet, amelynek eredménye az új tudások folyamatos integrálása az intézmény által kifejlesztett hálózatos működésben.

Az Intézet fő tevékenységi területei

Népesedéspolitikai misszió

Az Intézet céljai: a családalapítás, -megtartás és a gyermekvállalás feltételrendszerének kutatása, fokozatosan **növekvő születésszám elérése, olyan családtámogatási és -fejlesztési valamint társadalomszervezési modellek kidolgozása, és kipróbálása, amelyek segítenek elhárítani a jelenleginél nagyobb számú gyermekvállalás útjában lévő akadályokat.** Ennek érdekében több irányú tevékenységre van szükség.¹

Az Intézet kiemelt célja az első két évben, a legnépesebb 35 év feletti korosztály gyermekszületésének megtámogatása, amely hamarosan kilép a szülőképes korból.

Ennek a célnak a szolgálata mellett **ki kell dolgozni azokat a feltételeket és motivációs tényezőket, amelyek a fiatalabb korosztályok számára is lehetővé teszik a 3 vagy több gyermeket is felnevelni tudó család-, karrier modelleket, társadalmi környezetet.**

---

¹ Ezt a szemléletet képviseli többek között dr. Benda József: A szakadék szélén c. könyve (2015), és az Összefogás a Gyermek- és Családbarát Magyarorszáért Szakértői Műhelyben készült tanulmány sorozat.

Kutatás

A kutatási tématerületek a helyi társadalom, közösségek, családok, személyek viszonyát, a csalárendszer egészséges működésének feltételeit (szeretetkapcsolatokra épülő családok), annak erősítését, valamint a termékenység, utódvállalás elősegítését célozzák az egyes (bio-pszicho-szociális és spirituális) és szervezet rendszerszinteken.

A feltárt igények, hiányok, szükségletek határozzák meg azokat a feladatokat, amelyekre a párkapcsolat-védelem, a család (anyagi, értékalapú és kapcsolatelvű) erősítése épül.

Szükség van a családterápiás módszertanok és megoldások feltárására, összehasonlító elemzésére, a sérült, traumatizált személyek gyógyításának, családba történő reintegrálásának kutatására, a családtámogató közösségi hálózatok működésének kutatására.

Mindezek mellett nem kerülhető el a munkakörnyezet, a család és a munka összehangolásának, egyensúlyának nehézségeit és megoldásait feltáró kutatás sem.

Az Intézet a hazai és nemzetközi kutatások eredményeit online és offline formában egyaránt terjeszti, felhasználva a kurrens média felületeket. (internet, tévé, rádió, újságok, folyóiratok, könyvek, stb.)

A megvalósítás, az oktatás, képzés, fejlesztés- és módszertana

A kutatási eredmények gyors hasznosulásához **kétszintű képzési rendszer** kiépítését látjuk indokoltnak. Az egyik szint a képző szakemberek képzését jelenti, a másik szint a közvetett célcsoport szintje, vagyis a családok, közösségeik – önkéntes alapon való – támogatása.

A képző szakemberek szerződéses alapon vehetnek részt a családkutatásokban és a tudás multiplikációjában, fő munkahelyként tartozhatnak egyetemekhez, egyházakhoz, iskolákhoz, civilekhez. Kiválasztásuk egyik szempontja az ország területi lefedése lehet, hogy el tudják érni a településeket, családokat.

A képzések tematikája a hazai és a nemzetközi családkutatási eredményeket követi.

Egy új módszertani kultúra kialakítására van szükség, a magatartástudományi szervezetfejlesztés a pszichológia, a tanuláselméletek, a csoportdinamika és a kommunikáció-tudomány alapján. Lényege a saját élményű, tapasztalati tanulás és a kiscsoportos szervezeti keretekben történő kooperatív tanulás, az együttműködés, a kölcsönös segítségnyújtás, az érték alapú közösségek működtetése.

A képzők és a családok/személyek esetében is erre van szükség, hogy mind a tudástartalmak, mind a fejlesztő módszerek könnyen tanulható és tovább adható ismeretökké, készségekké, attitűdökké váljanak. Továbbadásuk hasonló módszertannal és keretekben történhet.

A bevált fejlesztések és módszertanok előkészíthetik a kormányzati szintű családpolitikai rendelkezéseket.

Ha ez létre tud jönni ez a központ, akkor egy karok között, az egész ELTE-re kiterjedő központ lehetne. Lennének állandó munkatársak, akik a fő kutatási területeket vizsgálják, és

egy projekt szerűen működő szélesebb szakértői hálózat, akik más kutatási területek bekapcsolásán dolgoznának.

A működése rendszeres kutatási programokból állna össze, amelynek lehetnek többéves, és rövid távú elemei. Fontosnak tartjuk a disszemináció szerepét, ami nemcsak a tudományos eredmények hagyományos csatornákon keresztül való terjesztése lenne (konferenciák és előadások), a korszerű és népszerű feldolgozási formákon keresztül (web, blended learning, tréningek, filmek, videók stb.), hogy az ELTE-n folyó demográfiai jellegű kutatások széles társadalmi rétegekhez eljussanak. (diákokhoz, hallgatókhoz, a legérzékenyebb korosztályhoz, pl. a gimnáziumok).

A központ várható működésével kapcsolatban a ko-kreatív módszertant szükséges megemlíteni, melynek az a lényege, hogy a tudósok ne csak egymás között határozzák meg a kutatás témáit, ne csak egymás között beszéljenek róla és utána adják át a társadalomnak, mint közös eredményt, hanem vonják be, már a kutatási témának a meghatározásába a társadalom érintett rétegeit, a civil szervezeteket is.